

Asutawa Kogu

3. istungjärk. **Protokoll nr. 101 (4)**

1920. a.

**Asutawa Kogu koosolek 30. jaanuaril
1920. a. kell 5 p. l. Toompea lossi
Walges saalis.**

Kokku on tulnud 101 Asutawa Kogu liiget.

Walitsuse lauas: peaminister **J. Tõnisson**, põllutööminister **Th. Pool**, wälisminister **A. Birk**.

P ä e w a k o r d:

1. Asutawa Kogu nime peale antawate palwete läbiwaatamise komisjoni ettepanek armuandmise kohta Alma Aleksandri t. Krüger'ile.

2. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseadus — II lugemisel.

3. Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus — III lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretääri kohal sekretäär **H. Martna**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

Juhataja **A. Rei**: Awan Asutawa Kogu koosoleku. Tänase päewakorra I punktiks on: Asutawa Kogu nime peale antawate palwete läbiwaatamise komisjoni ettepanek armuandmise kohta Alma Aleksandri t. Krüger'ile.

1. Armuandmine Alma Krüger'ile. Armuandmise palwete läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Wain**: Kodanik Alma Krüger, kelle süüasjus armuandmise ettepanek Asutawale Kogule on tehtud, on ameti poolest kodukooliõpetaja. Selleks, et rahwasaadikud teaksid, missuguse asjaga tegemist on, teen mööda minnes isiku kohta mõned märkused. Siis, kui wahest selleks soowi on, peatan pikemalt kohtu poolt ülesseatud motiivide juures. Perekond, kus ta töötas, lahkus Moskwast, ja Alma Krüger jäi ilma teenistusest. Ainelise kitsikuse läbi sunnitud, läks ta bolshewickude juurde teenistusesse, teenis seal kantseleis; pärastpoole oli sunnitud, nagu kohus seda on konstateerinud, Eestimaale

sõitma luuramisasjus. Eestimaale sõitis ta weebruari algul, kogus teateid, millel mingisugust wäärtust ei ole, kogus neid rohkem uulitsalt kui ametkohtadelt. Ametkohtade poole ta pööranud ei ole ja wormilikke teateid loomulikult ta saanud ei ole. Materjaal, mis niimoodi on korjatud, palju ei näita; pea kõik muu süüdistusmaterjaal on tema oma tunnistusel. Tunnistajate näited kordawad sedasama, enam-wähem ligidalt wõi kaugemalt tabawalt, mis kohtualune ise ette toonud. Kõik muu tegewus peale teadetekorjamise ei kannu mingit poliitilist laadi. Kõik kirjawahetus on kohtumaterjaali järele täitsa eräelusse puutuw. Kirjad on kõik saadetud Wenemaale jäänud eestlastele — omastele, ilma ühegi poliitilise wärwita ja klassifikatsioonita.

Tartu jõudes kirjutas Alma Krüger kohe mingisuguse teadaande, kohtu arwamise järele oma peast, ja see on ainukene süüdistusmaterjaal, mille ma siin ette kannan. Kirjutatud on see sala tähestikuga, poole poogna peal, walge paberil peal tindipliatsiga. Pealpool on tähtedega kirjutatud, siis salatähestikuga ja selle järel lõpuks wõti shifreeritud kirja jaoks Wene keeles: около (maha tõmmatud) около Пскова послано 10 полков 20 с. г. всеобщая мобилизация. Скоро должно приехать помощь из Англии, и оружие привозят каждый день, если можно, то скорее, чтобы победить, до (siis on kaks järgmist arusaamatu sõna) они ждут каждый день из Англии „танки“ это английский победитель, пушка и пулемет вместе и когда кончатся патроны, то сама лопнет — (maha kriipsutatud) сильнее броневика 100 раз, в городе войско мало и все молодые. Siis järgneb seesama shifriga ja selle järele on wõti.

See on õieti materjaal, mille põhjal kohtualust süüdistatakse. Kohtualune tunnistab üles, et tema palgalisena on bolshewickude juures teeninud ja palgalisena siia saadetud. Peale nende esimeste teadete ei saada ega korja Alma Krüger mingisuguseid teateid, waid nähes, et keegi Sepp, kes Wenemaalt pidi järele tulema, ei tulnud, elab tema Tartus rahu-

likult edasi ja saadab postiga kirju Wenemaal elutsewatele eestlastele, sugulastele. Krüger elab Tartus „Tallinna“ wõõrastemajas oma nime all. Kõik see materjal on kokku wõetud kohtuotsusesse; mina kannan siit ühe osa ette, mis puutub süüdistusesse, wälja jättes selle osa, mis puutub kohtupidamise tehnikasse. „Poolte waidlusi ära kuulates ja kõiki asjaolusid silmas pidades, leidis rahukogu, et süüdistus Krüger'i vastu on tõeks tehtud kõikide ülekuulatud tunnistajate seletuste ja asjalikkude tõenduste läbi, millest selgub, et ta salakuulamise otstarbel on ilmunud Eesti wabariigi piiridesse; sellepärast tuleb kaebealune süüdi tunnistada u. n. s. § 108. j. III p. 6. ettenähtud kuritöös.

Mis karistusesse puutub, siis määrab seadus selle kuritöö eest surmanuhtluse; see nuhtlus tuleb aga kaebealuse nooruse tõttu (ta oli kuritöö toimepanemise ajal alla 21. a. wana.) u. n. s. § 57. põhjal ümber muuta tähtajata sunnitööks ühes kõigi õiguste kaotamisega. Kuid arwesse tulewad wõtta weel iseäralikud asjaolud, milles see kuritegu on toime pandud. Kõigepealt oli Alma Krüger enamlaste poolt sunnitud salakuulamise otstarbel Eesti wabariigi piiridesse tulema, ilma et tal oma nooruse tõttu selget ettekujutust oleks olnud oma töö ülesannete ja tagajärgede kohta; kuigi warustatud shifriga, ei kirjuta ta teateid ettekirjutatud raportide wormulaaride järele, waid nii kuidas juhtub, neid teateid ise oma peast wälja mõeldes, ilma et neid kuskilt asutusest korjanud oleks, sealjuures awaldades isegi kõigesuuremat lapsikust, nagu polkude kohta ja tankide wäljanägemise kohta (wiimases suhtes tuleb oletada, nagu ei teaks enamlaste wäejuhatajad sarnastest asjadest, nagu tankid on, midagi, nagu oleksid need nendele terra incognita, mis iseenesest aga on kahtlemata lapsik arwamine) — kõik need asjaolud lasewad oletada, et Krüger'il mingit tahtmist ei olnud salakuulamist wabariigi piirides teostada, ja et ta teateid wälja mõttes oma rehabiliteerimiseks enamlaste ees.

Neil põhjustel leiab kohus kriminaal kohtupidamise korra § 755. põhjal õiglase olewat armuandmise küsimust üles wõtta kohtuministri kaudu kõrgema riigiwõimu ees. Ülewalnimetatud andmetel ja kr. kp. k. §§ 766, 771 punkt 3. §§ 775, 776 ja 797 juhatusel rahukogu otsustas: koda-

nik Alma Aleksandri tütar Krüger, 21. a. wana, süüdi tunnistada ja teda uue nuhtluse seaduse § 108 j. III punkt 6. ja § 57 põhjal karistada kõikide seisuslikkude õiguste ärawõtmisega ning sunnitööle saatmisega eluks ajaks, tagajärgedega, mis on ette nähtud uue nuhtluse seaduse §§ 29 ja 30, kuid kriminaal kohtupidamise korra § 775 põhjal wabariigi kohtuministri kaudu wabariigi kõrgemale wõimule — Asutawale Kogule — palwet awaldada, et Alma Krüger'ile saaks täielikult armu antud.“

Alma Krüger on armuandmise palwet oma palwekirjaga pärast kohtuotsust kordanud. Silmas pidades seda kohtu ettepanekut ja Alma Krüger'i isiklikku palwet, paneb Asutawa Kogu nime peale antud palwete läbiwaatamise komisjoni Asutawale Kogule ette, vastu wõtta järgmine otsus: Asutaw Kogu, läbi waadates Alma Aleksandri tütar Krüger'i palwe, kes Tartu-Wõru rahukogu poolt 18. nowembril 1919. a. u. n. s. § 108 j. III p. 6 ja § 57 põhjal on karistatud kõikide seisuslikkude õiguste ärawõtmisega ja sunnitööle saatmisega eluks ajaks, ja sellesama kohtu palwet kr. kp. s. § 775. p. 1. põhjal Alma Krüger'ile täieliku armuandmise üle, otsustas: „Alma Aleksandri tütar Krüger'ile täielikult armu anda, teda wabastades karistusest ja kõigist karistuse tagajärgedest.“

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

M. Neps (sd.): Komisjonis tõstsid eestkätt kohtu esitajad küsimuse üles, et armuandmise otsustest peaks inimestele, kellele armu antakse, wõimalikult kiiresti ja mitte enam kui 24. tunni jooksul teatama. Selle peale põhjendades teen mina ettepaneku, sellele wastuwõetud otsusele järgmine lisandus juurde panna: „Käesolew otsus pannakse maksma telegraafi teel.“

H. Kuusner (rhw.): On arusaadaw, et sarnased armuandmise otsused isikule, kes wangis on, ruttu teadustatakse. Kuid hiljuti oli arutamise all, et sarnasel alal kuritarwitusi wõib tekkida. Alles hiljuti on wang wälja lastud wale allkirjadega ja wale pitseriga. Weel rohkem wõimalust on sarnasel juhtumisel telegraafi teel. Meie kodumaa on nii-

wõrd wäikene, et ametlikku paberit, mis täna walmistatakse, on ka wõimalik täna ära saata. Maksma korra järele wang öösel wabastatud ei saa, nii. jõuab teda parajasti teisel päewal wabastada. Et kõrwaldada sarnaseid kuritarwitusi, ja et ettepanud uuendus suurt mõju ei saa ayaldada, peaksime endisest korrast kinni pidama ja wangide wabastamist harilikul ametlikul teel toimetama. Sellepärast waidlen mina selle ettepaneku wastu.

M. Neps (sd.): Rhs. Kuusner ei rääkinud mitte selle wastu, et see otsus saaks kiiresti maksma pandud, aga ma ütlen, et kui Asutaw Kogu mitte sarnast märkust juurde ei lisa, mis ära määraks, et see otsus saaks kiires korras maksma pandud, siis saab see harilikus korras maksma pandud. Minu ettepaneku wastuwõtmisega — telegraafi teel otsus maksma panna — saaks wõimaldatud otsuse kiires korras maksmapanemine enne „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamist. Ka kirjateel seda otsust maksma panna ei ole kiires korras wõimalik ilma sellekohase märkusega, sellepärast arwan ma, et härra Kuusner'il ei ole põhjust minu ettepanekule wastu rääkida. Siis ütles härra Kuusner muuseas ka, et komisjonis olla tähelpanu selle peale juhitud, et telegraafi teel wõida wõltsimisi ette tulla. Wõib ju lasta kohtuministeeriumi esitajate allkirju postipeal kinnitada, nagu seda telegraafi teel rahasaatmise juures tehakse. Ametlikke kirju wõidakse niisama wõltsida, kui seda telegraafi teel teha wõidakse. Ettepanek — kirjateel maksma panna — ei kõrwalda seda wõimalust sugugi paremini kui minu ettepanek, sellepärast arwan ma, wõtab Asutaw Kogu minu poolt tehtud ettepaneku wastu.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Wain: Kui komisjonis seda küsimust arutati, oldi arwamisel, et see on wastuwaidlemata tõde, et meie Asutawa Kogu kantselei ei mängi selle juures mingisugust osa. Asutawa Kogu kantselei kirja peale ei lasta wangist lahti. Asutawa Kogu kantselei pöörab kohtuministeeriumi poole soowiawaldusega, et kohtuministeerium wõimalikult ruttu otsuse, mil teel, sellest ma ei räägi, täide saadaks. On tarwis, et meie kohtuministeeriumile annaksime sellekohase

wolituse. Panen ette wastu wõtta järgmine otsus: „Selle otsuse saadab kohtuministeerium täide rutulisel teel, ilma „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamist ära ootamata“. Selle ettepaneku teen isiklikult, mitte kui komisjoni aruandja.

Juhataja A. Rei: Seega on käesolewa määruse juurde rhs. Neps'i poolt ettepanek tehtud täiendaw määrus juurde lisada: „Käesolew määrus pannakse maksma telegraafi teel“ ja rhs. Wain'i poolt: „Selle otsuse saadab kohtuministeerium täide rutulisel teel, ilma „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamist ära ootamata.“ Kui ettepanekutehijad oma ettepaneku juurde jääwad, siis tulewad need hääletamisele ses järjekorras, nagu nad esitatud. Esimeseks akl. Neps'i ettepanek ja teiseks rhs. Wain'i ettepanek. (Hääletatakse.) Rhs. Wain'i ettepaneku poolt on 50 häält.

Koos on 91 Asutawa Kogu liiget; nõnda on see ettepanek absoluutse hääle enamuse saanud. Enne järgmise päewakorrapunkti juurde minemist on sõna peaministril wäljaspool järjekorda.

2. Wabariigi Walitsuse teadaandmine kütteainete ja toiduainete kitsikuse kõrwaldamise kohta.

Peaminister J. Tõnisson: Austatud rahwasaadikud! Praegusel silmapilgul on meie riigil niisasti hästi wälis-, kui ka sisepoliitika alal õige

palju küsimusi lahendada, mis sügawasti meie riigiellu, samuti ka iga riigikodaniku ellu puutuwad. Wälispoliitilise seisukorra kohta wõib walitsus lähemal ajal seletust anda, kui mõned eeldused selleks täidetud on. Praegusel silmapilgul on see wõimatu. Sisepoliitika alal on meil õige palju raskusi praegu ära wõtta, mis otsustarbel meil kõik jõud koondada tulewad. Selle juures ei saa walitsus mitte harilikude abinõudega läbi, nende abinõudega, mis walitsusele praegu kätte antud. Nagu walitsus juba oma esimeses seletuses on rõhutanud, tahab tema tarbekorral iseäralikke wõimuabinõusid tarwitusele wõtta. Kuid see wõib sündida ainult Asutawa Kogu heakskiitmisel ja seadusandlikul teel. Selles mõttes tahab walitsus juba teisipäewal, kui järgmine koosolek on, ette panna, et walitsusele wõimalus antaks erakorralisi abinõusid tarwitusele wõtta kütteainete- ja toitluskit-sikuse kõrwaldamiseks. Sellel puhul ta-

hab walitsus ka sise poliitika seisukorrast aru anda, eestkätt neist küsimustest, mille lahendamine praegusel silmapilgul iseäranis suurt jõupingutust nõuab. Juba ette wõib öelda, et meil ei ole tarwis rahu kaotada. Ehk meie küll ühes ja teises asjas end kitsendama peame, ei panda kellelegi ülearu koormat peale. Tööliste ringkonda waldab kartus, et kütteinete puuduse tõttu meie wabrikutes töö seisma peab jääma, sest ühes wabrikus ongi kitsikus nõnda suur, et töö seisma on pidanud jääma. Kõik abinõud on aga tarwitusele wõetud, et kõik need takistused kõrwaldataks. Juba lähematel päewadel loodab meie raudteewalitsus kui ka kütteinete keskoimkond niikaugele saada, et hädalikke tarwidusi täita. Seda lähemalt seletada wõib walitsus siis, kui ta järgmisel koosolekul ettepanekuga esineb.

Juhataja **A. Rei**: Sõnasoowijaid walitsuse teadaande kohta ei ole. Asutaw kogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

3. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseadus — II lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Paragrahw 2 anti töökaitse ja rahaasjanduse komisjoni kätte ühiseks läbiarutamiseks. Need on tema kohta seisukoha wõtnud. Et see segakomisjoni protokoll mitte siin ei ole, siis teen ma ettepaneku käesolewa määruse § 32 arutama hakata.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 32. Pensioniandmine lõpetatakse ära: 1) pensionääri surmaga; 2) riigiteenistusse astumisega maksulisele kohale, mis üleüldiste määruste järele pensioniõiguse annab; 3) kui pensionäär kohtu poolt mõistetakse sunnitööle, wangiroodu ehk wangimajasse õiguste kaotamisega, ehk kui ta on karistatud warguse, kelmuse, tema hoolde usaldatud waranduse omandamise, warguse warjamise, warastatud ehk pettuse teel omandatud asjade teadliku ostmise ehk pantiwõtmise wõi liiakasuwõtmise eest, olgugi et mainitud isik peale kohtuotsust mõistetud karistusest aegumise ehk leppimise wõi riigi kõr-

gema wõimu manifesti põhjal wabastatud; 4) kui pensionäär üle lubatud tähtaja wäljamaal wiibib; 5) kui pensionäär wõõra riigi kodakondsusesse astub; 6) kui pensionäär ajutise pensiooni määramisel nimetatud tähtajaks uuele läbiwaatamisele ei ilmu; 7) kui pensionääri muu sissetulek tema ülewalpidamist wõimaldab, missuguse sissetuleku summa määrab aasta peale kindlaks § 3 nimetatud komisjon, wõttes aluseks sissetulekumaksu andmeid.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen järgmised ettepanekud. Kõigepealt on waja wälja jätta punkt 2, mis kõneleb sellest, et pensioniandmine lõpetatakse ära siis, kui pensionisaaja riigiteenistusse astub. Ei ole arusaadaw, mispärast riigiteenistusse astumine teistest teenistusallikatest eraldatud on ja mispärast riigiteenistusse astumise puhul pensionisaamine ära lõpetatakse. Siin peab olema aluseks sissetulek, mis inimene teenistuses on saanud, nagu see ära nähakse punkt 7. et kui pensionääril muud sissetulekud on, siis temale pensiooni ei makseta ja ka riigiteenistusse astumine annab talle muud teenistust wõi muud sissetulekut. Mingisugust osa näib etendawat ka pensionisaamise õigus, mille toob enesega kaasa riigiteenistus. Seda wõib järeldada sellest, et § 32 räägib lahkumisest kohalt, mis riigi-pensiooni wõimaldab.

Kuid seda küsimust reguleeriwad juba teised paragrahwid. Üks järgmistest paragrahwidest räägib ära, et kui pensionäär ka mujalt pensiooni saab, siis see sealt wälja maksetakse, kus pension suurem on, nii et ka sellepärast ei leia ma põhjust punkt teise sissejätmiseks. Punkt 7. olemasolu puhul on punkt 2. liigne. Punkt 3. on üles loetud terve rida kuritegusid, mille tegemise puhul pensionäär õiguse kaotab pensionisaamise peale, nagu wõõra waranduse omandamise, warguse warjamise jne. puhul. Rahaasjanduse komisjon arwab, et tarwilik oleks seda punkti täiendada, nimelt kuritegude nimikirja juurde wõtta weel salawiinapõletamine wõi -müümine. Selle kohta on laiali saadetud rahwasaadikutele parandus, mille sisse wäikene wiga on tulnud, nimelt tuleb lugeda: salawiinapõletamine, ehk salawiinamüümine. Punkt 3. lõpul tuleksid ära jätta sõnad: „olgugi, et mainitud isik peale kohtuotsust mõistetud

karistusest aegumise ehk leppimise wõi riigi kõrgema wõimu manifesti põhjal wabastatud. Meie kriminaalne seadus karistusest wabastamist aegumise põhjusel ei tunne.

Kui on kohtuotsus mõistetud, siis saadetakse see otsus täide, millal ka kohtualune kohtuwõimude kätte ei sattuks; nendes kuritegudes, mis punkt 3 üles loetud, ei ole ka mingisugust leppimist wõimalik oletada.

Punkt 6. kohta paneb rahaasjanduse komisjon ette juurde wõtta sõnad: komisjoni poolt mittemõjuwateks tunnistatud põhjustel; nimelt kõneleb punkt 6 sellest, et kui pensionäär uuele järelwaatamisele ei ilmu, et tema siis pensionisaamise õiguse kaotab. Kuid tihtilugu wõiwad olla pensionääri mitteilmumise põhjused ka niisugused, mis temast enesest ära ei ripu. Temal oli wõib olla täiesti wõimatu ilmuda, ja sellepärast peaks tema pensionist ilma jääma, kuid mina paneksin ette, et ainult sel puhul ilma jätta, kui ta mittemõjuwatel põhjustel ilmumata jäänud.

Lõpuks paneb komisjon ette punkt 7. sõna „summa“ asemele „alammäär“ wõtta. Praegune punkt 7. on nii redigeeritud; „kui pensionääri muu sissetulek tema ülewalpidamist wõimaldab, missuguse sissetulekusumma määrab aasta peale kindlaks § 3. nimetatud komisjon.“ See redaktsioon annab põhjust oletada, et see keskkomisjon, kes pensioni täismäära suuruse ära määrab, peaks iga üksiku pensionääri sissetulekusumma kindlaks määrama. See sissetulek peaks igatahes kohapeal kindlaks määratama, kuna aga keskkomisjon määrab kindlaks sissetuleku alammäära, mille juures pensionisaaja pensionisaamise õiguse kaotab. Kui töökaitse komisjoni aruandja mitte nende parandustega ei ühine, siis paluksin ma neid hääletada üksikult.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Töö- ja hoolekandeministeerium on rahaasjanduse komisjoni ettepanekutega ühinenud ja leiab need täiesti kohased olema, kuid töö- ja hoolekandeministeerium paneb sellegipärast ette, selles paragrahwis muudatusi ette wõtta. Kõigepealt selles paragrahwis on üks punkt, mis räägib sissetulekust, ja see punkt on kõige lõppu pandud, kuna aga punkt 1. räägib pensionääri surmast. Töö- ja

hoolekandeministeerium arwab, et üheks tingimiseks selle paragrahwi järele pensionisaamiseks on, et pensioni saab see, kellel enesel sissetulekut ei ole. Kui aga see sisse jätta, siis ei ole ta küllalt silmapaistew ja sellepärast wõib ta tihtilugu kahe silma wahele jääda, sellepärast arwab töö- ja hoolekandeministeerium, et wahest otstarbekohasem oleks 1. punkt 7. punktiga ära wahetada, see on punkt 7. panna punkt 1. asemele: see mis räägib sissetulekust, panna esimeseks punktiks, kuna aga esimene punkt, mis räägib pensionääri surmast, panna 7. punktiks. Peale selle arwab töö- ja hoolekandeministeerium, et oleks tarwilik selle paranduse järele, kus räägitakse salawiinapõletamisest ja -müümisest, nende sõnade ette panna „kohtu ehk administratiiv korras“. Meie teame, et weel praegu karistatakse salawiinapõletajaid suuremalt osalt administratiivsel teel, aga mitte kohtu teel. Edasi ka liiakasuwõtmise kohta wõib olla antakse meil korraldus wälja, et ka seda hakatakse karistama administratiivsel teel ja sellepärast oleks soowitaw, et nimetatud parandus wastu wõetaks.

Lõpulikult siis teen ma ettepaneku, see § 32. järgmisel kujul wastu wõtta:

„Pensionandmine lõpetatakse ära: 1) kui pensionääri sissetulek tema ülewalpidamist wõimaldab, missuguse sissetuleku alammäära määrab aasta peale kindlaks § 3. nimetatud komisjon; 2) kui pensionäär kohtu poolt mõistetakse sunnitööle, wangiroodu ehk wangimajasse õiguste kaotamisega ehk kui ta on karistatud warguse, kelmuse, tema hoolde usaldatud waranduse omandamise, warguse warjamise, warastatud ehk pettuse teel omandatud asjade teadliku ostmise ehk pantiwõtmise pärast, ehk administratiiv korras karistatud liiakasuwõtmise wõi salawiinapõletamise ja -müümise eest; 3) kui pensionäär üle lubatud tähtaja wäljamaal wiibib; 4) kui pensionäär wõõra riigi kodakondsusesse astub; 5) kui pensionäär ajutise pensioni määramisel nimetatud tähtajaks komisjoni poolt mittemõjuwateks tunnistatud põhjustel uuele läbiwaatamisele ei ilmu; 6) pensionääri surma korral.“

K. Wirma (sd.): Ära kuulates töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja poolt ettekantud § 32. parandatud kujul, panin ma tähele, et punkt 1. oli wälja jäänud

lõpp: „wõttes aluseks sissetulekumaksu andmeid“. Sel puhul tahaksin ma öelda, et rahaasjanduse komisjonis just selle seisukoha kohta pikem läbirääkimine oli ja seal tarwilikuks arwati just seda toonitada, et võimalikult aluseks wõetaks sissetulekumaksu andmed. Oli küll ka arwamine, et see küsimus lahtiseks jätta, kuid jäädi selle juurde, et oleks tarwilik seda toonitada. Mina isiklikult arwan, et need andmed siiski puudulikud wõiwad olla ja teen ettepaneku, et peale nende andmete tarwitamise peaks ka wõimalus jätama weel teisi andmeid arwesse wõtta; sellest seisukohast wälja minnes teen mina ettepaneku, et see täiendus sinna jääks, ja et sõna „teisi“ weel wähele lisataks, nii et punkt 1. lõpp oleks: „Wõttes aluseks sissetulekumaksu ja teisi andmeid.“

Juhataja **A. Rei**: Selle paragrahwi juurde on tehtud parandused: rahaasjanduse komisjoni ja töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt, misjuures need kaks ühte langewad. Rahaasjanduse komisjoni poolt tehtud ettepaneku kohta on rhs. Wirma poolt parandus tehtud, millega kui ka ettepaneku enesega komisjoni aruandja on ühinenud, nii et hääletamisele tuleb § 32 järgmisel kujul: „Pensionandmine lõpetatakse ära: 1) kui pensionääri sissetulek tema ülewalpidamist wõimaldab, missuguse sissetuleku alammäära määrab aasta peale kindlaks § 3. nimetatud komisjon, wõttes aluseks sissetulekumaksu ja teisi andmeid; 2) kui pensionäär kohtu poolt mõistetakse sunnitööle, wangiroodu ehk wangimajasse õigustekaotamisega ehk kui ta on karistatud warguse, kelmuse, tema hoolde usaldatud waranduse omandamise, warguse warjamise, warastatud ehk pettuse teel omandatud asjade teadliku ostmise ehk pantiwõtmise, liiakuwõtmise wõi salawiinapõletamise ja -müümise eest; 3) kui pensionäär üle lubatud tähtaja wäljamaal wiibib; 4) kui pensionäär wõõra riigi kodakondsusesse astub; 5) kui pensionäär ajutise pensioni määramisel nimetatud tähtjaks komisjoni poolt mittemõjuwateks tunnistatud põhjustel uuele läbiwaatamisele ei ilmu; 6) pensionääri surma korral.“ (Hääletatakse.) § 32 on nähtawana enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 33. Eelmise (32) paragrahwi p. 2. põh-

jal äralõpetatud pensionimaksmine algab uuesti, kui rahwawäelane riigiteenistusest pensionita lahkub ehk kui see pension rahwawäelase pensionist wähem; wiimasel juhtumisel kaotab ta wähema pensioni. Samuti jätkatakse eelmise paragrahwi 6. punkti põhjal lõpetatud pensionandmist uue läbiwaatamise päewast peale, kui pensionääri terwisliku seisukorra järgmine läbiwaatus on olnud mitte hiljem, kui 3 aastat pärast selleks määratud tähtaega.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Schulbach**: Eelmise paragrahwi wäljalangemisega jääb käesolewa paragrahwi esimene osa täiesti liigseks. Järele jääksid esimesest osast ainult sõnad: „ehk kui see pension rahwawäelase pensionist wähem; wiimasel juhtumisel kaotab ta wähema pensioni.“ Kuid § 36. räägib just sedasama, nõnda et sisse peaks jääma ainult paragrahwi teine pool. Sellepärast paneb rahaasjanduse komisjon ette § 33. järgmiselt redigeerida: „Eelmise paragrahwi p. 5. põhjal lõpetatud pensionandmist jätkatakse uue läbiwaatamise päewast peale, kui pensionääri terwisliku seisukorra uus läbiwaatamine on olnud mitte hiljem kui 3 aastat pärast selleks määratud tähtaega.“

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Eelmise paragrahwi esimeses pooles räägitakse, et pensionandmine lõpetatakse ära, kui pensionääril muu sissetulek on, kusjuures selle sissetuleku all ka arusadawalt pensionääri teenistust mõeldakse. Aga pensionäär wõib oma teenistuse meelega ära kaotada ja sellepärast panen ma ette § 33 järgmiselt redigeerida: „Eelmise paragrahwi p. 5. põhjal lõpetatud pensionandmist jätkatakse uue läbiwaatamise päewast peale, kui pensionääri terwisliku seisukorra järgmine läbiwaatamine on olnud mitte hiljem kui 3 aastat pärast selleks määratud tähtaega.“ — See on sõna-sõnalt rahaasjanduse komisjoni ettepanek, kuid edasi tuleks juurde lisada weel: „samuti jätkatakse eelmise paragrahwi p. 1. põhjal lõpetatud pensionandmist, kui pensionäär oma sissetuleku kaotab“.

Juhataja **A. Rei**: Sellega on käesolewa paragrahwi kohta rahaasjanduse komisjoni poolt tehtud parandus, millega läheb ühte töö- ja hoolekandeminis-

teeriumi ettepanek. Parandusega on komisjoni aruandja ühinenud.

H. Nurk (sd.): § 12. on kolme aasta asemele vastu wõetud 2 aastat, siis tuleks järelikult ka selles paragrahwis kolm kahe aasta peale parandada.

Aruandja **L. Johanson**: Lainud korral kaitsesin ma kolmeaastast tähtaega ja jään ka nüüd selle juurde kindlaks.

Juhataja **A. Rei**: Siis tuleb hääletamisele ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi ettepanek, millega komisjoni aruandja oli ühinenud. Rhs. Nurk'i poolt ettepanekut ei tehtud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 33 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): „§ 34. Pensionääri surma korral jääb etteantud pensioniraha riigi kanda.“ Kuna § 21., mis ette nägi, et pensioni ette maksetakse, wälja on jäetud, siis kaob tarwidus ka selle paragrahwi järele ära ja ma teeksin ettepaneku see wälja jätta.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Ma waidlen selle paragrahwi wäljajätmise vastu. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek ei sisalda seda, et pensioni tagant järele maksetakse, waid kuu keskpaigas wõi kuu esimesel poolel, nõnda et ikkagi teataw summa ette maksetakse. Niisugusel juhtumisel, kui seda paragrahwi ei ole, wõidakse surma puhul ettemaksetud pensioni tagasi nõuda. Ei tea küll, kelle käest. Kui aga see paragrahw sisse jääb, siis on see asi seaduse põhjal otsustatud.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjon asus sellele seisukohale, et pension määratakse inwaliidile elu ülespidamiseks, mida loomulikult kuude wiisi ette makstakse, sellepärast esines ta ka sarnase ettepanekuga.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanekul muudeti aga wastawa paragrahwi redaktsioon nii, et see järgmiselt kõlab: „Pension maksetakse kuuwiisi.“ Järelikult ei sisalda see sugugi seda, et pensioni makswad asutused peawad pensioni tagant järele maksma, siis ei ole ka mingit põhjust rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga ühineda.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja ei ole rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga ühinenud, sellepärast panen ta eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rahaasjanduse komisjoni ettepanek tagasi lükatud. Panen § 34. hääletamisele töökaitse komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) § 34 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson**: Teen ettepaneku nüüd arutamisele wõtta § 2.

Juhataja **A. Rei**: Kui selle ettepaneku vastu keegi ei waidle, siis asume selle paragrahwi arutamisele.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Nagu Asutawa Kogu liikmed mäletawad, tegi töö- ja hoolekandeministeerium selle paragrahwi kohta oma ettepaneku. Mina lootsin, et sellest komisjoni koosolekust kutsutakse osa wõtma ka mind, kuid kahjuks ei saanud mina kutset mitte ega teadnud selle komisjoni istumisest osa wõtta. Arwan, et oleks parem, kui segakomisjon selle asja uuesti arutamisele wõtaks, millest töö- ja hoolekande- ja sõjaministeeriumi esitajad osa wõtma kutsutakse.

Aruandja **L. Johanson**: Nagu näha, puudusid selle komisjoni istungilt, kus nii tähtis asi arutamisel oli, töö- ja hoolekande- ja sõjaministeeriumi esitajad, kelle juuresolek seal tingimata tarwilik oleks olnud. Sellepärast tuleks lugeda töö- ja hoolekandeministri ettepanek wastuwõetawaks.

K. Wirma (sd.): Ma arwan, et siin mitte ükski § 2., waid ka § 7. komisjoni tagasi tulewad anda.

Juhataja **A. Rei**: Töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt on ettepanek tehtud § 2. ja temaga ühenduses olewate paragrahwide arutamine edasi lükata selleks, et segakomisjon ühes töö- ja hoolekande- ning sõjaministeeriumi esitajatega kokku astuks neid paragrahwe läbi arutama. Panen hääletamisele ettepaneku, et § 2. ja temaga ühes § 7. antakse arutamiseks komisjoni tagasi. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): „Rahwawäelaste perekondade pension. § 35. Riigilt pensionisaamise õigus on kõigil nendel isikutel, kes § 1. p. b ette nähtud, kui nende toitja rahwawäelane on: 1) sõjas langenud wõi jäljeta kadunud; 2) surnud wäeteenistuses saadud haawade, sisemiste ja wäliste wigastuste wõi haiguste kätte; 3) surnud rahuajal sõjawäeteenistuses ehk 3 aasta jooksul pärast lahkumist sellest, kui on selgeks tehtud, et surm oli tingitud teenistusest sõjawäes; 4) surnud pensioni saamise ajal.“

Et § 1. muudetud on, siis tuleb ka siin 2. reas lugeda: „kes § 1. p. b ja c...“

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Schulbach**: Teen ettepaneku punkt 3. „3 aasta jooksul“ asemele wõtta „6-kuuline tähtaeg“. Punkt 3. näeb ära, et kui rahwawäelane on surnud rahuajal sõjateenistuses wõi 3 aasta jooksul pärast lahkumist sellest; kui ta aga lahkumisel sellest oli omandanud mingisuguse haiguse ja haigus ilmsiks tuli, siis saab rahwawäelane pensioni ja tema pärijad saavad pensioni edasi p. 4. põhjal. Nende kohta see käia ei wõi, kelle wigastus silmnähtaw, p. 3. käib ainult nende kohta, kes sõjawäeteenistusest lahkudes ise ei aimagi, et neil sarnased wigastused, millega ta komisjoni ette wõib astuda ja pensioni saada. Nüüd on aga rahaasjanduse komisjoni arwamisel wõimatu, et oleks sarnaseid wigastusi, mis kunni 3 aastat nõuawad, et tema olemasolemise kohta selgusele jõuda; selleks on märksa wäiksemast tähtajast küllalt, nagu seda ka asjatundlikult poolt seletati, et isegi pikaldasemad haigused wõiwad 6 kuu jooksul küllalt wälja areneda, — 3-aastane tähtaeg on liiga pikk ja oleks küllalt 6-kuulisest tähtajast.

Aruandja **L. Johanson**: Selles paragrahwis tuleb lugeda 2. reas: „§ 1. p. b ja c...“ Teen veel ettepaneku 5. punktile juurde wõtta „riiklikku hoolekandeesutusse paigutatud.“ See on tarwilik sellepärast üles wõtta, et inwaliid, kui tema on sõjawäes raskesti wigastatud, oma töowõime kaotanud ja hoolekandeesutusse paigutatud, sarnane on surnuga, ja tema perekond jääb siis, kui sellesse seadusesse wastaw paragrahw üles seatud ei ole, ilma ülespidamiseta, kuna tegelikult perekonnatoitjat ei ole. Ainult surmakorral antakse perekonnaliikmetele

mingisugust toetust. Loomulik oleks, et ka sarnasel korral toetust antaks, kui perekonnatoitja inwaliid elab, aga ta sedawõrd töowõimetu on, et teda hoolekandeesutusesse on waja paigutada.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Rahaasjanduse komisjoni poolt on ettepanek tehtud 3-aastast tähtaega wähendada 6 kuu peale. Seda küsimust on töökaitse komisjon põhjalikult arutanud üksikute autoriteetide arwamist arwesse wõttes ja leidnud, et 3 aasta jooksul wõib haigusi inimesele tulla, mille algus saadud sõjast; 6-kuuline tähtaeg on liiga wäike. Ütleme näiteks niisuguse haiguse, et kellelgi on jäänud kuul ihusse ja esialgu tema tagajärjel nii suurt töowõime kaotust ei ole, et tema peaks pensioniseaduse alla käima, kui meie töowõimetuse alammääraks oleks wõetud 10%; rahaasjanduse komisjoni poolt ette pandud tähtaja, 6 kuu järele hakkab haaw wiga tegema ja rahwawäelasel peaks õigus olema pensioni saada. Sõjassaadud wigastused ja haigused ilmutawad tihti end alles pikema aja tagant.

Juhataja **A. Rei**: Et komisjoni aruandja rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga ei ühinenud, sellepärast tuleb see parandus eraldi hääletamisele. Kes on selle poolt, et 3 aasta asemel lugeda 6 kuud? (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on rahaasjanduse komisjoni ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 35. sellel kujul, nagu ta komisjoni aruandja poolt ette pandud. Ma loen § 35 ette, nagu ta tehtud parandustega on: „Riigilt pensionisaamise õigus on kõigil nendel isikutel, kes § 1. p. b ja c ette nähtud, kui nende toitja rahwawäelane, on: 1) sõjas langenud wõi jäljeta kadunud; 2) surnud wäeteenistuses saadud haawade, sisemiste ja wäliste wigastuste wõi haiguste kätte; 3) surnud rahuajal sõjawäeteenistuses ehk 3 aasta jooksul pärast lahkumist sellest, kui on selgeks tehtud, et surm oli tingitud teenistusest sõjawäes; 4) surnud pensioni saamise ajal; 5) riiklikkusesse hoolekandeesutusse paigutatud.“

(Hääletatakse.) § 35 on nähtawana enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 36. Eelmises (35) paragrahwis nimetatud isikud saavad pensioni järgmiselt:

- a) üks inimene perekonnas — pool,
 - b) kaks inimest — kaks kolmandikku,
- ja
- c) kolm ja rohkem inimest — kolm weerandit pensioni täismäärast.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjon paneb ette § 36. järgmiselt redigeerida: „Nimetatud isikud saavad pensioni:

1) nende toitja surma puhul § 34. p. 1—3. äranähtud juhtumistel:

- a) üheliikmeline perekond — pool,
- b) kaheliikmeline perekond — kaks-kolmandikku,
- c) kolme- ja rohkemliikmeline perekond — kolmweerand pensioni täismäärast (§ 2).

2) nende toitja surma puhul § 34. p. 4. äranähtud juhtumistel — p. 1. all nimetatud osa rahwawäelasele maksetud pensionist. (§ 7. p.p. 2. ja 3.)“

Põhjuseks, miks rahaasjanduse komisjon selle paranduse ette pani, on asjalu, et teatud juhtumisel rahwawäelase perekond pensionääri surma puhul palju suuremat pensioni saama hakkaks, kui sel ajal, kui pensionäär elas; selle peale waatamata, et perekonnas üks inimene vähemaks on jäänud, kaswab pension suuremaks. Näiteks, kui rahwawäelane wigastatud sai ja 10% oma tööjõust kaotas, siis saab tema 10% pensioni täismäärast, kui aga temal suur perekond on, siis hakkab see perekond töökaitse komisjoni poolt ettepanud määral $\frac{3}{4}$ osa sellest täismäärast saama. Rahaasjanduse komisjon leiab tarwilikuks tingimata seda parandust üles wõtta. Muidugi wõidakse öelda, et pensionääri surma puhul ei kaota tema perekond mitte üksi seda pensioni, waid ka tasu selle töö eest, mida pensionäär pärast pensionisaamist teeb.

Ma juhin aga tähelepanu selle peale, et meil rahwawäelaste perekondade eest hoolitsemine käsil on, ja perekonna kindlustamine selles sissetuleku osas, mis pensionäär mitte kui rahwawäelane, waid kui harilik kodanik sai, siia seaduse alla ei wõi kuuluda. Rahaasjanduse komisjon paneb ette pensionääri surma puhul mitte täismäärast pensioni lugema hakata, waid sellest pensionimäärast, mis saadud pensionile wastab.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Mis puutub sellesse wäitesse, et surma puhul rahwawäelase perekonnaliikmed rohkem pensioni saavad, kui tema eluajal, siis on see ka nii loomulik, juba neil põhjustel, mida rahaasjanduse komisjoni aruandja ette aimas ja neid põhjusi tuleb igatahes arwesse wõtta. Inwaliid, kui tema 20% oma tööwõimest kaotanud, wõib 80% oma perekonna ülespidamiseks lisa teenida; kui tema aga sureb, siis jääb tema perekond täiesti ilma ülespidamiseta, temale määratakse pool sellest, mis selle perekonna toitja sai. Sarnane seisukord ei ole mitte õiglane, surma korral tuleb nende perekondade eest tarwilikku hoolekannet korraldada. Seda saavad selle seaduse järele ka ainult need, kellel warandust ei ole. Kui öeldakse, et sarnasel juhtumisel nad üldise hoolekandeseaduse alla käiksid, siis sarnast seadust weel teostatud ei ole. Hoolekandeseadused on praegusel ajal linnanõunikkude ja hoolekande osakonna juhatajate taskuraamatutes, ja mis selle järele wälja maksetakse, on liiga wäike, nõndanimetatud sandikopikad. Kindlad hoolekandeseadused puuduvad. Kui wastu wõetakse käesolew seadus, kus on rahwawäelaste perekondade seisukord kindlustatud, siis pannakse ka maksma paragrahwid, milles ette nähtud, et üks ja sama perekond ei saa mitte kahelt poolt abi, waid ikka ühe seaduse järele, nii et see sugugi ei takista seda paragrahwi wastu wõtmast, mis eriti on wälja antud rahwawäelaste perekondade kohta.

Juhataja **A. Rei**: Hääletamisele tuleb § 36. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 36 wastu wõetud sel kujul, nagu tarahaasjanduse komisjoni poolt ette pandud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 37. Kui § 1 punkt b ja c tähendatud isik, kellel selle seaduse järele õigus on pensioni saada, mõne teise seaduse põhjal pensionisaamise õiguse omandab, määratakse temale see pension, kumb neist kahest suurem.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) § 37 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 38. § 1 p. b ja c tähendatud isikud wõiwad pensioni saada, kui nad töowõimetud on. Rahwawäelase naine saab ka siis pensioni, kui ta töowõimuline on.

Märkus. Lapsed alla 16 aastat ja wanad üle 60 a. loetakse töowõimetuteks.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjon paneb ette see paragrahw redigeerida järgmiselt: „§ 1 p. b ja c tähendatud isikud wõiwad pensioni saada, kui nad töowõimetud on.

Märkus. 1) rahwawäelase lesk, kui temal sellest abielust laps alla 10 aasta on, 2) lapsed alla 16 aasta ja 3) wanad üle 60 aasta loetakse töowõimetuteks.“

Töökaitse komisjoni ettepanekul saab rahwawäelase lesk ka siis pensioni, kui ta töowõimuline on, rahaasjanduse komisjoni ettepanek läheb aga sellepöolest lahku, et ta ettepanekul töowõimeline lesk mitte pensioni ei saa, waid ainult töowõimetu, — töowõimetuse põhjuseks aga oleks see, kui tal laps alla 10 aasta. Põhjused, mis seda paragrahwi nii wastu wõtma sundisid, on järgmised. Meie Asutaw Kogu on oma ajutise põhiseaduse kaudu deklareerinud, et kõikidel wabariigi kodanikkudel on õigus saada isikuwäärilist ülespidamist. Meie wõtame enese peale hoolekande kõikide nende kodanikkude eest, kes töowõimetud. — Selleks aga, et kõikidele kodanikkudele luua ülespidamist, on tarwis riigil luua terve hulk teatud saadusi ja mida rohkem isikuid nende saaduste loomisest osa wõtab, seda vähem on iga üksiku tööraiskus ja seda suurem on riigi rikkus. Pahempoolsete erakondade püüe on alati olnud üldist töökohustust sisse seada; — meie teame, et Wenemaa selles mõttes isegi niikaugele on läinud, et ta on wõtnud wõimaluse ära leiba saada kaartidega nendelt, kes töowõimelised on ja tööd ei tee, ja annab ainult neile, kes tööd teewad. Meie aga tahaksime luua niisuguse kategooria inimesi, kes töowõimelised, kuid kes on wabastatud surmani töökohustustest; meie loeme isegi seda neile kuritöök. kui nad tööle lähewad, sest teiste kuritegude hulgas, mis pensionisaamise õiguse neilt ära wõtawad, on kaks: tööleminek — ühe eelmise paragrahwi põhjal — kui tal tööst sissetulekut on ja kui ta uuesti abiellu astub, — need kaks on niisugused süüteod, mille eest meie pensioni ära wõtame. — See ei ole

loomulik. Kõige selle peale põhjendades teeb rahaasjanduse komisjon ettepaneku, et sellekohane parandus wastu wõtaks. Pean weel aga ühe etteheite peale wastama, mis esimesel lugemisel selle paragrahwi kohta tehti töökaitse komisjoni aruandja poolt. Nimelt on öeldud, miks rahwawäelase lesk loetakse töowõimetuks ainult siis, kui tal sellest abielust laps alla 10 aasta wana on, miks tahetakse ilma abita jätta lapsi endisest abielust. Ma tähendan, et neid lapsi mitte sugugi ilma abita ei jäeta, sest § 2 põhjal saawad kõik need isikud pensioni, keda rahwawäelane enne teenistusastumist ülewal pidas, — nii saawad ka need lapsed, kes endisest abielust, kui nad alla 16 aasta on, pensioni, wahe on ainult see, et ema ei saa. Põhjus, mis pärast rahaasjanduse komisjon sõnad „sellest abielust“ sisse wõttis, on see, et need lapsed, kes pärast rahwawäelase surma sünniwad, mitte pensioni ei saa, waid et nende eest peaksid hoolt kandma nende õiged isad.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Ma waidleksin kõigepealt rahaasjanduse komisjoni ettepanekus sõnade „sellest abielust“ wastu. Rahaasjanduse komisjoni aruandja andis teada, et rahaasjanduse komisjon on ette ära näinud: kui lesk läheb teisele mehele, ja kui ta teiselt mehelt lapse saab, siis see isa peaks seda last toitma. See on loomulik küll, aga kujutame ette, et rahwawäelane wõttis naise, kellel oli laps, ütleme aastane, kahene wõi kolmene, rahwawäelane oli ehk sõjas üle aasta ja selle järele suri tema, ükskõik mis põhjusel. Nüüd ei ole sellel lapsel endist isa ega ka uut isa. Rahwawäelane, kui ta abiellu astus lesknaisega, kellel lapsed olid, wõttis wabatahtlikult nende laste toitmise oma peale, — selle seaduse järele anname meie aga abi kõigile nendele isikutele, keda rahwawäelane toitnud on, selle peale waatamata, kas ta sugulane on wõi mitte, kui ta neid aga faktiliselt toitnud on. Ka lesk ja lapsed alaealised alla 16 aasta saawad selle järele pensioni, nüüd aga lükkame meie need, kes alla 10 aasta, niisugusel juhtumisel ära, nõnda et need sõnad „sellest abielust“ maha tulewad kustutada ja nõnda lugeda: „rahwawäelase lesk, kui temal laps alla 16 aasta on jne., loetakse töowõimetuks“. Peale selle juhin ma tähelepanu selle peale, et rahwawäelaste

perekondade toetamisseaduses wastu wõeti, et rahwawäelase naine saab abiraha igal juhtumisel, nüüd aga, kui rahaasjanduse komisjoni parandus läbi läheb, tuleb välja: niikaua kui rahwawäelane sõjas oli ja wõitles, saab tema naine abiraha seaduse järele, niipea aga, kui ta mees sõjas langeb, on naise abisaamine seismas, sest tolle seaduse järele ta abi ei saa, ega saa ka temale selle seaduse järele abi määratud.

Aruandja A. Schulbach: Ma waidlen selle wastu, mis töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja rahaasjanduse komisjoni tehtud paranduse kohta ette tõi, et hoolekande alt kõrwale jäetakse need wõõraslapsed, keda rahwawäelane toitit enne sõjawäkke astumist. § 1-ses on ju mõte ometi selge, et kõik need, keda rahwawäelane ülewal pidas, saawad pensioni, ja rahaasjanduse komisjoni ettepanek ei muuda seda sugugi; ja nii saawad need lapsed, kes olgugi mitte tema oma lapsed, waid naise eelmisest abielust, kui rahwawäelane neid enne rahwawäkke astumist toitit, pensioni edasi. Wahe seisab ainult selles, et nüüd ema nende kõrwal pensioni ei saa, kuid see wahe on õige wäike osa, mitte üle $\frac{1}{6}$ pensioni täismäärast. Edasi tuletati meelde eelmist toetusseadust: nimelt wastuwõetud rahwawäelaste perekondade paiukiseadus näeb ära, et rahwawäelase naine ka siis pensioni saab, kui ta töowõimeline on. Rahwawäelase sõjawäes wiibimine on ajutine, ta on läinud kas pooleks aastaks, üheks aastaks wõi kaheks, aga ta tuleb tagasi. Ei wõi nõuda, et rahwawäelane selleks ajaks, kus ta sõjawäljal on, oma majapidamise likwideerima peaks, waid sarnase ajutise äraoleku puhul peab riik tema naise eest hoolt kandma, kes majapidamise järele walwab. See hoolekandmine on aga tingimata ajutine. Kui nüüd hoolt tuleb kanda mitte aga aasta ega 2, waid elu lõpuni, ja see isik peaks elama riigi kulul surmani, see ei lähe. Igal inimesel peawad oma kohused olema: niikaua, kui naine elas oma mehe juures, täitis perenaise kohuseid, kaswatas lapsi, ei olnud tema kohused wäiksemad kui iga teise kodaniku omad. Ja praegugi, sennikaua kui tal laps kaswatada on, on tal ikka oma kohused, ja riik on kohustatud tema eest hoolt kandma. Kui tal aga last ei ole, kui ta on täiesti üksik, noor ja terve inimene, mispärast ei pea ta siis omale tööd otsima? Sellepärast arwab raha-

asjanduse komisjon, et teises seaduses wastuwõetud paragrahw ei wõi mõjuda selle seaduse peale.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Rahaasjanduse komisjoni ettepanekus on õieti sõnad, mis selle seaduse wastuwõetmatuks teewad: „lesk“ ja „sellest“. Sõna „lesk“ ei saa mitte tarwitada, sellepärast et § 35. on ette nähtud, et ka siis antakse perekondadele toetusraha, kui inwaliid on paigutatud hoolekandeesutusesse, ja sarnase isiku abikaasat ei loeta mitte leseks, waid naiseks. (N a e r p a r e m a l p o o l.)

Sõna „sellest“ on ebamäärane sõna ja missugusest abielust õieti laps sünnib, see on kindlaks määramata, vähemalt Strindberg asub sellele seisukohale. (N a e r p a r e m a l p o o l.) Rahaasjanduse komisjon on sõna „sellest“ sisse wõtnud, kuid ei ole mitte täiesti arusaadaw mispärast. Öeldakse, et see takistaks naisele abi andmast, kui tal laps on järgmisest abielust. Juhitakse tähelpanu selle peale, et ta wõtab ka sõduri naistelt siis pensioni ära, kui wäikene laps on eelmisest abielust, mis ta lesena sõduriga abielu astudes ühes on toonud. Niihästi üks kui teine laps, olgu ta eelmisest wõi järgmisest abielust, nõuab ema hoolt. Siin wahet teha lapse ja lapse wahel oleks täiesti ülekohtune. Laps kunni 10 aastani nõuab ikkagi ühesugust järelwaatust ja ühesugust hoolitsemist. Kui rahaasjanduse komisjon seda wastolu, mis tekib siis, kui see paragrahw teistmoodi wastu wõtta, kui tema seda wastolu mitte tähele ei taha panna, waid ütleb, et nendel juhtumistel, mis on ette nähtud, tuleb tingimata pensionimaksimine seisma jätta, siis teeb ta sammu tagasi. Ja mispärast tehakse siin nimelt niisugune järeldus, kummal perekonnal on siis enam õigust pensioni saada, kas sellel perekonnal, kelle toitja wäeliinil surma sai, wõi selle perekonnal, kes kogu aja wäe seljataga oli?

Juhiti tähelpanu weel ajutise walitsemise korra § 7. peale, kus kindlustatakse igale isikule inimesewääriline ülespidamine, mis aga ei ole wõetud meie põhiseaduse projekti üles. Et seda tehtud ei ole, on arusaadaw, kui meie weel waatame seda wastolu, mis on selle aja wahel mis siis oli, kui sõda algas, ja mis nüüd on. Siis kirjutati niiviisi: „Kaitsjad teadku, et waba Eesti oskab ja tahab hin-

nata iga ohwrit. Kui peaks wõitlus Eesti riigi kaitsmiseks kellelki elu nõudma wõi terwise wõtma, siis töotab walitsus pühalikult Eesti kui ka Saksa sõjawäelastele, kes Eesti wabaduse eest langenud ja nende perekondadele rikkalikku riigitoetust anda.“ Sellele alla on kirjutanud 22. nowembril 1918. a. peaminister Päts, sõjaminister Larka. Läänudkorral juba juhtisin Asutawa Kogu tähelpanu selle peale, kuidas need isikud, kes sellele alla on kirjutanud, nüüd teisiti teewad. (Wahelhüüded paremalt poolt. J. Temant, maal.: Teie wõtate ju seaduse wastu.) Ma kaitsen seda seadust siin ja teie lükkate selle tagasi. (Wahelhüüde J. Temant'i, maal. poolt.)

Juhataja **A. Rei** (helistab): Palun rahwaesitajaid rahule jääda.

Aruandja **L. Johanson**: Siis, kui see üleskutse wälja anti, siis oli teine silmapilk, siis oli niisugune silmapilk, kus hakati Eesti riiki rajama, kus oli tarwis, et kodanikud asuksid oma kodanikukohuste täitmisele, — nüüd aga on töö tehtud, nüüd on aeg tulnud, kus selle teostamisele peaks asuma, mida enne lubatud. Nüüd ei taheta oma kohust täita nende inimeste wastu, kes tööd on teinud Eesti iseseiswuse heaks. Siis oli silmapilk, kus wõeti põhiseadusesse § 7. üles, nüüd on see aga projektist wälja jäetud. Siis oli silmapilk, kus mindi hüüdsõnadega: Maa tuleb rahwale, nüüd on aga silmapilk, kus öeldakse: Maaseadust ei saagi teostada, ja nüüd on silmapilk tulnud, kus kõrgemad riigiametnikud enestele hakkawad mõisaid wõtma.

Juhataja **A. Rei**: Palun aruandjat asja juurde asuda. (J. Temant, maal.: Kas Teil endil on ka sõpru mõisaomanikke?)

Aruandja **L. Johanson**: Otsige neid oma ridadest! Siis on arusaadaw meeoleu, mis selle juures peab walitsema, kui nüüd niisugused paragrahwid tagasi lükatakse, ja isegi siis ei taheta pensioni maksta, kui inwaliid süütult wangi on mõistetud, wõi kui tema hoolekandeesutusse on paigutatud. Rahaasjanduse komisjoni esitaja juhtis tähelpanu § 37. peale. Meie peame nende sõdurite naiste seisukorda ka sel korral kindlustama, kui neil laps on, kes mitte pärit ei ole „sellest“ abielust. Nimelt § 7. mõtte järele

tuleb kõiki kodanikke kindlustada tööpuuduse wastu. (J. Temant, maal.: Tehke selgeks, tehke selgeks!) On inimesi, kellele kõwasti rääkimine ka midagi ei aita! (J. Temant, maal.: Jah, seda on näha.) Just § 7. nõuab tööpuuduse wastu kinnitamist, kuid meil puudub sellekohane seadus. Mina kahtlen selle juures, kuidas selle seaduse teostamisele asutakse, sest meie parempoolsed loodawad mingisuguse musta laine peale, mis tulemas. (J. Temant, maal.: Kust Teie seda kõike wõtate?) Lugege üleeldest „Kaja“ juhtkirja.

Juhataja **A. Rei**: Palun asja juurde jääda!

Aruandja **L. Johanson**: § 7. nõuab kodanikkude kindlustamist tööpuuduse wastu. Selle seadusega on ainult sõdurite perekondade saatust tahetud otsustatud ja seda täita, mis pühalikult lubatud on. Muidugi jääb Asutawa Kogu otsustada, kas ta tahab seda teha wõi mitte.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni poolt tehtud parandustega ei ole töökaitse komisjoni aruandja mitte ühinenud, ja kuna rahaasjanduse komisjoni ettepanek kaunis lahku läheb § 38. töökaitse komisjoni redaktsioonis, siis tulewad mõlemad ettepanekud paralleelselt hääletamisele. (Hääletatakse.) Teatan, et kumbki ettepanek pole absoluutset enamust saanud. Mõlemad ettepanekud tulewad sellepärast hääletada poolt ja wastu selles järjekorras, nagu nad hääli on saanud. Esimesena tuleb hääletamisele töökaitse komisjoni redaktsioon. (Hääletatakse.) Teatan, et Asutaw Kogu nähtawa enamusega on otsustanud rahaasjanduse komisjoni redaktsiooni wastu wõtta.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 39. Pensionimääramise nõudmised antakse teada wallawalitsustele, maakonna- ehk linnawalitsuste hoolekande osakondadele suusõnal ehk kirjalikult. Kui nõudmine suusõnaline, seawad tähendatud asutused sellest protokollu kokku.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Panen ette § 39. järgmiselt redigeerida: „Pensionimääramise nõudmised antakse teada walla- maakonna- ehk linnawalitsusele suusõnal ehk kirjalikult. Kui

nõudmine suusõnalik, seavad tähendatud asutused sellest protokollu kokku.“ Minu redaktsioonis jääksid sõnad „hoolekande osakondadele“ välja.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ühinen tehtud parandusega.

Juhataja A. Rei: Panen § 39. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 39 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 40. Pensioninõudmistele lisatakse juurde järgmised tõendavad dokumendid: 1) et pensioninõudja § 1. p. b ja c alla käib, 2) sündimise aeg, 3) et nõudja wastab § 37 ja 4) et asjaolusid ei ole, mis pensionimaksimise ajutiseks katkestamiseks ehk lõpetamiseks põhjust annaksid.

Märkus. Nimetatud dokumentide puudumise korral ei takista eelmises (39) paragrahwis ülesloetud asutused asja käiku, kuid nõuawad wiibimata wastawatest asutustest puuduwad dokumendid.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja A. Ennemuist: Juhin tähelepanu selle peale, et § 40-as ei ole mitte ette nähtud seda, kui perekonnatoitja surnud on. Nimetatud asjaolu silmas pidades panen ette, et selle paragrahwi punkt 4. järele saaks nõutud veel dokument selle kohta, et pensionisaamise õigus oleneb ära § 35-dast, samuti ka tõendused selle kohta, et asjaolusid ei ole, mis pensionimaksimise ajutiseks katkestaksid wõi lõpetamiseks põhjust annaksid.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ühineb töö- ja hoolekandeministeeriumi parandusega. Nii tuleb § 40. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 40 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 41. Wallawalitsused saadawad kõik käesolewad andmed, nagu pensioninõudja palwekirja, protokollu (39), § 40. mainitud tunnistused, maakonnawalitsuste hoolekande osakondadele. Maakonna- ja linnawalitsused waatawad järgmisel koosolekul sissetulnud soowiawaldused läbi, otsustawad jaatawalt ehk eitawalt pensionimääramise ja annawad oma otsuse

kirjalikult teada. Edaspidise asjaajamise kohta on makswad §§ 17., 18., 20., 21., 24. ja 34.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja A. Ennemuist: Panen ette § 41. järgmiselt vastu wõtta: „Wallawalitsused saadawad kõik käesolewad andmed, nagu pensioninõudja palwekirja, protokollu (39) § 40. mainitud tunnistused ja teised andmed maakonnawalitsustele. Maakonna- ja linnawalitsused waatawad järgmisel koosolekul sissetulnud soowiawaldused läbi, otsustawad jaatawalt ehk eitawalt pensionimääramise ja annawad oma otsuse pensioninõudjale kirjalikult teada. Edaspidise asjaajamise kohta on makswad §§ 17., 18., 20., 21., 24. ja 34.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ühineb selle ettepanekuga. § 41. tuleb parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 41 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 42. Wallawalitsused ja maakonna- ning linnawalitsuste hoolekande osakonnad on kohustatud ise, politsei ja naabrite kaudu ehk mõnel muul teel teateid koguma aineliselt raskes seisukorras olevate rahwawäelaste perekondade kohta ka siis, kui nende perekondade poolt pensionisaamiseks nõudmist awaldatud ei ole.

Aruandja A. Schulbach: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku see paragrahw välja jätta. See kohustab wallawalitsusi ja linnawalitsusi koguma rahwawäelaste kohta teateid, kuna see kohustus juba waremalt ühes eelmises paragrahwis on olnud. Paragrahwi raskuse keskpunkt seisab lõpu peal, nimelt selles, et linna- ja maakonnawalitsused peawad teateid koguma ka siis, kui nende perekondade poolt pensionisaamise nõudmist awaldatud ei ole. Rahaasjanduse komisjon arwab, et praegusel juhtumisel pensioni saab määratud eluaja peale ja need perekonnad, kes puudust kannatawad, oskawad selleks soowiawaldust sisse anda, et nad pensioni-osaliseks saaksid, kui aga perekonnad sarnast soowiawaldust ei anna, siis peab küll põhjus olema, ja on muidugi kõige-tõelikum see, et nemad väga kibedasti abi ei tarwita. Ja see § 42, kuigi ta räägib wallawalitsuse kohustustest, siiski ei näe tema ette mingit karistust

selle kohustuse mittetäitmise eest, waid see on ainult soowiawaldus. See nõudmine on täitsa platooniline. Silmas pidades, et perekond ise selle soowiawalduse wõiks sisse anda, panen rahaasjanduse komisjoni nimel ette, seda paragrahwi wälja jätta.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Rahaasjanduse komisjoni ülesandeks oli selle seaduseelnõu rahalise külje läbiwaatamine. See paragrahw oma sisu poolest nende paragrahwide hulka ei käi, millega oleks tulnud tegemist teha komisjonil. Rahaasjanduse komisjon esineb ettepanekuga, et see paragrahw wälja jääks.

Harilik nähtus tegelikus elus on see, et need inimesed, kes muidu läbi saaksid, oskawad niisama hästi kui oma sissetulekut warjata, sama ka raha sealt, kust teda wähegi wõimalik saada, kätte saada. Kõrwale jääwad siis ainult sarnased lihtinimesed, kellel on wähe olnud elus tegemist ametasutustega, kes ka wähe ajalehti loewad ja ei tea, missuguseid häid seadusi Asutaw Kogu neile wälja on andnud. Just need inimesed jääksid kõrwale, ja kogukonna omawalitsuse ülesanne on just selle järgi walwata, et nende piirkonnas ei leiduks inimesi, kellel õigus on riigilt toetust saada, eluülespidamist saada, aga siiski oma teadmatuse pärast puudust peawad kannatama. See on kogukonna omawalitsuse otsekohene ülesanne. Sellega, kui paragrahw siia üles wõetakse, nii platooniline kui ta ka on, tuldakse rahwale wastu. Ja sellega ei lisata kogukonna omawalitsustele mingisuguseid uusi ülesandeid juurde, waid küll aga tehakse sellega wõimalikuks, et need omawalitsused hakkaksid rohkem oma juba olemasolewate kohuste peale tähelpanu pöörama.

Juhataja A. Rei: Rahaasjanduse komisjoni poolt on tehtud ettepanek § 42. wälja jätta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 42. wälja jäetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 43. Pension määratakse nõudmise päewast peale; sel juhtumisel, kui perekonnatoitja pensioni sai, sellest päewast peale, milleni wiimasele pension wälja antud.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 43. wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 44. Pensionimaksmine § 1. p. b ja c tähendatud isikutele pannakse seisma neil kordadel, mis § 28. ette nähtud, kusjuures § 30. jõusse jääb.

Et selles nimetatud paragrahw wälja on jäänud, see on loomulik.

Aruandja A. Schulbach: Mina waidlen selle wastu, et see paragrahw wälja jääb, ja et § 28. ei ole mitte wälja jäetud, waid on Asutawa Kogu poolt wastu wõetud, ja sellepärast peab see kooskõlla wiidama selle redaktsiooni komisjoni ettepanekuga, mis eespool nimetatud, nimelt § 30. on wälja langenud, sellepärast on lõpp ülearune ja teiseks, § 28. meie wõtsime wastu termini, et „pensionimaksmine pannakse seisma“, waid „pensioni ei makseta“. Parandus tuleks ka selles paragrahwis wastu wõtta, nimelt tuleks § 44. wastu wõtta: pensioni § 1. p. b ja c tähendatud isikutele ei makseta neil kordadel, mis § 28. ette nähtud.

Juhataja A. Rei: Lõpukokkuwõtteks on sõna komisjoni aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Paragrahwis kõneldi, et perekonnale abiandmised on wälja jäetud, järelikult ei ole ka seda paragrahwi tarwis. Selles seaduses juba tähendatakse, kellele ja kuna abi antakse, ja on ka ära tähendatud, kuna mitte abi ei anta, nii et selle paragrahwi järele tarwidust ei ole. Mina teeksin ettepaneku, see paragrahw wälja jätta.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud paragrahw sisse jätta.

Tuleb hääletamisele rahaasjanduse komisjoni redaktsioon. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 45. Pensionimaksmine lõpeb täiesti § 32. p. p. 1—5 tähendatud kordadel, ning peale selle weel: 1) abiellu astumisel, ja 2) kui § 1. p. b ja c ettenähtud isiku muu sissetulek tema ülewälpidamist wõimaldab, missuguse sissetuleku summa määrab aasta peale kindlaks § 3. tähendatud komisjon, wõttes aluseks sissetulekumaksu andmeid.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Käesolewat paragrahwi § 32-ga kooskõlla wiies, panen ette § 45. järgmiselt redigeerida: „Pensionimaksmine lõpeb täiesti § 32. p. p. 1., 2., 3., 4. ja 6. tähendatud juhtumistel ja peale selle naissoost isikutele — abielluastumisega.“

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ühinen töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja parandusega.

Juhataja **A. Rei**: § 45. tuleb parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 45. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 46. Töö- ja hoolekandeministeeriumil jääb õigus selle seaduse tarwitamise kohta juhatuskirju (instruktsioone) wälja anda, neid „Riigi Teatajas“ awaldades.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 46. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 47. See seadus loetakse makswaks 11. nowembrist 1918. aastast.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, see paragrahw wälja jätta. Oieti ei saa mitte täiesti aru, mida on tahtnud täpipealt kätte saada töökaitse komisjoni selle paragrahwiga. Nimelt määratakse § 42. põhjal pension sellest päewast peale, mil tulewane pensionäär pensionisaamiseks soowi on awaldanud. Nüüd aga ei saa soowiawalduse päew kuidagi olla enne seaduse awaldamise päewa, wõib olla alles pärast seaduse awaldamist. Kui aga nõudmist warem sisse anda ei saa, wõib pensioni maksmata hakata § 42. põhjal alles sellest päewast peale, kui see seadus on wälja kuulutatud. Kuid isegi, kui oletaksime, et § 42. mitte wõimalust ei wõta soowiawaldusi sisse anda tagumise kuupäewaga, wõi kui oleks kuidagi warem juba wõimalik nõudmist sisse anda, ka sarnasel puhul ei saa seda paragrahwi mitte toetada, sest selle seaduse läbi, minu arusaamise järele ei ole tahtud maksta mingisugust tasu rahwawäelasele waewa ja wigastuste eest, mida nad frondil on saanud, — waid see seadus tahab ometi pakkuda nendele rahwawäelastele, kes wigastusi on saanud, elamiswõimalust. Kuid seda elamiswõima-

lust tagant järele pakkuda ei saa, sest nii kui wõimalik ei ole uuesti üle elada eilset päewa, nii ei saa ka tagant järele süüa, waid seda sissetulekut wõib ainult tulewikus ära tarwitada. Oleks mõttetu seda paragrahwi sarnasel kujul sisse jätta ka siis, kui meie tahaksime mingisuguse tasumaksmise läbi üles näidata oma armastuse suurust rahwawäelase wastu, nagu töökaitse komisjoni aruandja seda seaduseelnõu I lugemisel awaldas. Minu arwates ei ole mingisugune tunnete awaldamiswiis rahasummade wäljamaksmise näol ja pealegi riigi rahasummade näol. (Wahelhüüe: Õige!)

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Mis puutub § 43., siis on töökaitse komisjon mõelnud, nagu ma awaldasin. Kui siin weel wõõriti arusaamist ette tuleb, siis on õnnetu redaktsioon selles süüdlane. Mis puutub nüüd sellesse wäitesse, et sellepärast ei saa seda paragrahwi maksmata panna, et inimene ei saa mitte tagant järele süüa, siis pean tähelpanu selle wastolu peale juhtima, mis rahaasjanduse komisjon selle paragrahwi juures awaldas, milles räägiti, et palk kuuwiisi tuleb järgi maksta. Selle paragrahwi wastuwõtmise poolt oli rahaasjanduse komisjon täiesti. Tähendab, inwaliid peab ikkagi tagant järele sööma. Praegu tõendab see wäide ainult seda, et rahaasjanduse komisjon hästi kohaneda oskab, sest tal on tihti tegemist rahaliste ja äriliste operatsioonidega. Öeldi, et siin tunded tulewad kõrwale jätta, kuid üks tunne on ikka, mida meie kõrwale heita ei saa. Ma ei räägi siin armastusest, ma ei ole selles asjas wist mitte suurem spetsialist, kui rahaasjanduse komisjon oma aruandjaga, kuid ma räägin õiglusest. Siin tuleb ikkagi õiglusest kinni pidada. Öeldakse, et riigi raha ei wõi mitte nii kergesti wälja anda. See on päris tõsi, kuid kas on siin see õige koht, kus kokkukohalik püütakse olla? Kas rahaasjanduse komisjon mitte teisi alasid ei näe, kus riigi warandust kokku hoidma peaks? Kui meie õigluse seisukohalt vaatame, siis näeme, et rahwawäelasel on õigus paukit saada sellest päewast peale, kui ta haawatud sai. Sellest päewast alates, kui perekond oma täie töowõimelise toitja kaotas, on temal õigus toetusraha saada. See on tema õigus, ja kui seda senni seadusandlikul teel tehtud ei ole, siis on see

ainult oludest tingitud olnud. Meie näeme, et selle asja peale üldse mitte esimest tähelpanu ei ole pöördud, — see seaduseelnõu oleks juba hulga warem pidanud välja tulema, sõnadele oleks kohe tegu järgnema pidanud. Kuid alles pärast ajutist walitsust leiti, et seda lubadust, mis ajutine walitsus andnud, teine walitsus ikkagi täitma peaks. Nüüd saab see seadus teostatud alles siis, kui tegelikult juba rahu käes. Inimesed, kes sõjas haawata saanud, perekonnad, kelle toitjad langenud, on aasta otsa raskes seisukorras wiibinud. Ma olen teile juba näiteid toonud, et inwaliidil igasuguse abi puudumisel muud nõu üle ei jäänud, kui oma waeosasse tagasi minna. Kuid ka sealt saadeti ta siia uuesti tagasi ja sarnasel kombel kahewahet käies ei saa ta kummalgi poolt toetust. Ilma waranduseta inwaliidid ja haawatud on ennast ära elatada püüdes wõlgu teinud, ja nüüd peawad nemad sellepärast ka edaspidi ilma toetuseta jääma, sest selles määruses on paragrahw, mis ütleb, et pensioni ära wõib wõtta wõlakustutamiseks. Kuidas wiisi peab nüüd välja pääsema inimene neist wõlgadest, see inimene, kes wõlgadesse on sattunud sellepärast, et ta riigi kasude eest väljas olles tööd ei saanud teha wõi terwise kaotas. Öeldakse, et see riigile liig palju kulusid teeb, kuid kui meie ligemalt seda asja waatame, leiame, et see kartus mitte nii wäga põhjendatud ei ole. Haawatuid on ikkagi wähe ja inwaliide weel wäiksem protsent, ütleme pool, wõi 75%. Ja kuigi see kulu suur oleks, ei tohiks pension ometi maksmata jääda, sest seda nõuab õiglus. Riik on wekslid välja andnud, nüüd tulewad nad välja lunastada. Kui seda küsimust nõnda tahetakse lahendada, et riigi rahaline seisukord selle all ei kannataks, siis ei tohi see mitte rahwawäelaste kulul sündida. Rahaasjanduse komisjonile wõiksin ma, — ehk see küll minu ülesanne ei ole, — kohti näidata, kus riik tõesti asjata raha välja on andnud, wõi õigemini öelda, kus riigiwarandust on raisatud. Kuid sel korral, kui inimestelt, kellele riik wõlgneb, selle wõla tagasisaamise wõimalus ära wõetakse, sel korral on meil siin õiglustundega tegemist ja see õiglustunne dikteerib meile ette, et meie § 47. mitte välja ei tohi jätta.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni poolt on ettepanek tehtud § 47. välja jätta. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 47. wastu wõetud.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Ma teen ettepaneku, seda määrust ühe uue paragrahwiga täiendada, nimelt: „Maakonna- ja linnawalitsuse ülesandeid, mis selles seaduses ette nähtud, wõib maakonna- wõi linnawalitsuse otsuse põhjal nende hoolekande osakondade peale panna.“

J. Reinthal (rhw.): Mina leian, et see paragrahw täiesti ülearune on. Kuidas maakonna ja linna omawalitsused oma tööd jagawad, on nende oma asi. Panevad nad teatawa ülesande hoolekogude peale wõi mitte, on nende sisemine korraldus.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: See paragrahw ei ole minu arwates mitte sugugi ülearune, sest seadus käib siamaani linnawalitsuste ja maakonnawalitsuste kohta. Peajoontes teame meie, millest koosneb maakonna- ja linnawalitsus, kuid tarwiduse korral wõiwad ja peawad nad omale uusi osakondi juurde asutama. Seaduses peab otsekohe ära öeldud olema, missugused osakonnad seda ülesannet täitma peaksid, sest näiteks, kui seda Tallinna linna töö- ja hoolekandeosakond tegema peaks, poleks see ju hästi otsustarbekohane. See on ikkagi küsimus, mida selle tarwis eriti asutatud hoolekandeosakond otsustama peab.

J. Reinthal (rhw.): Kuid ikkagi leian ma, et see paragrahw täiesti ülearune oleks, sest ka sarnasel juhtumisel, kui maakonna- ja linnawalitsused eriti hoolekandeosakonna asutama peaksid, on see ju ikkagi nende oma asi.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on ettepanekuga ühinenud, sellepärast panen selle paragrahwi ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see paragrahw wastu wõetud.

4. Suur-, kesk- ja wäiketööstuse seaduseelnõu — III lugemisel. Wabriku- ja käsitööstusesse puutuwate seaduste komisjoni aruandja **W. Tomberg**:

Teen komisjoni nimel ettepaneku, see seaduseelnõu tänasest päewakorrast välja jätta sellepärast, et

neid parandusi, mis siin teelisel koosolekul nii rohkei arwul tehti, ei ole sugugi weel jõutud hästi läbi waadata, ja sellepärast on wõimatu kolmandale lugemisele üle minna.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja teeb ettepaneku, see punkt päewakorrast wälja jätta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see päewakorra-punkt tänasest

päewakorrast wälja jäetud. Seega on päewakord läbi. Kas soowitakse ettepanekuid teha järgmise koosoleku kohta? (Hüüded: Teisipäewal kell 5.) Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega otsustati järgmine Asutawa Kogu koosolek pidada teisipäewal kell 5.

Koosolek lõpeb kell 7.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei**.

Sekretäär **H. Martna**